

ҒТАХР 14.35.09

БІЛІМ БЕРУДІ ЖЕТІЛДІРУДІҢ ЖАҢА ПАРАДИГМАЛАРЫ: ШЕТ ТІЛІ МҰҒАЛІМІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ НЕГІЗІНДЕ

Қ.Т. Кунесбаева

6M011900-«Шетел тілі: екі шетел тілі» мамандығының 1 курс магистранты,
Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университеті
email: sabakunya@mail.ru

Бұл мақалада бәсекеге қабілетті дамыған мемлекеттің сауатты, кәсіби тұрғыдан жан-жақты, рухани дүниесі бай шығармашыл тұлғасын қалыптастыру үшін білім жүйесіндегі қазіргі заманғы жоғары білімнің мақсаты мен басты стратегиялық бағдары қарастырылған. Білім берудегі жаңа парадигмалар, шет тілі мұғалімінің кәсіби құзіреттілігін қалыптастыру, білімге бағытталған мазмұнды құзыреттілік, яғни нәтижеге бағдарланған білім мазмұнына алмастыру қажеттілігі көрсетілген. Шетел тілі пән мұғалімдерін даярлаудың, қарастырып отырған педагогикалық жүйенің сыртқы құраушылары арқылы оқытудың нәтижесін арттыруға бағыттау басты ұстаным. Сонымен қатар, білім беру мекемелеріндегі шетел тілдерін үйрету мәселесі бүгінгі күннің басты міндеттеріне айналып отырғандығы қарастырылады. Жалпы алғанда мақалада, Шет тілінің кәсіби маманы құзыреттілігіне өзінің іс — әрекетін сыни тұрғыдан бағалап, кәсіби құзыреттілікті жетілдіру, оқушылармен дұрыс қарым – қатынас орнықтыра алу қасиеттері де ауқымды көлемде ашылған.

Түйін сөздер: құзыреттілік тәсілі, парадигма, функционалдық сауаттылық, даралықты дамыту, нәтижеге бағытталған іс-әрекет, концептуалды идея

Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» атты Жолдауы – егемен еліміздің тұрақты дамуын қамтитын, мемлекетіміздің барлық саласына серпін беретін, құжат. Елбасы Н.Ә. Назарбаев «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан үшін ең негізгі басымдықтың бірі – білім саласының құрылымын жаңарту, білім беруді жетілдірудің жаңа парадигмаларын қалыптастыру жағдайы», - деп атап көрсетті. Сонымен қатар, «Қазақстан-2050» стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Жолдауында «Білім және кәсіби машық - заманауи білім беру жүйесінің, кадр даярлау мен қайта даярлаудың негізгі бағдары. Бәсекеге қабілетті дамыған мемлекет болу үшін біз сауаттылығы жоғары елге айналуымыз керек. Барлық жеткіншек ұрпақтың функционалдық сауаттылығына да зор көңіл бөлу қажет», - деп атап көрсетті [1].

Қазақстан білім беру парадигмасы ҚР Конституциясы, “Қазақстан – 2030” стратегиялық бағдарламасы, білім беру саясаты, заңдар мен ресми құжаттарды терең талдау нәтижесінде қалыптасып келеді [2]. Теориялық талдаулар көрсетіп отырғандай, тарихи кезеңде бірін-бірі алмастырушы парадигмалар нәтижесінде жаңа идеялар мен принциптер, шығармашылық қатынастар мен мәдениеттің дамуын терең ұғынуды талап етеді. Сонымен, ғалымдардың пікірлерін тірек ете отырып және талдау нәтижесінде: білім берудің жаңа парадигмасы – жаңа өркениеттік бағдар тұрғысында, мемлекеттік стандарттарға сай, жан-жақты дамыған жеке тұлғаны қалыптастыруға бағытталған, интеллектуалдық білім орталығы ретіндегі инновациялық мектепте ғылыми - әдіснамалық негізделген білім берудің концептуалдық моделі деген анықтама берілді. Білім беру дағдарысына талдау жасау бүгінде ең алдымен адамның шығармашылық мәні мен руханилықты дамытуға бағытталған жаңа білім беру парадигмаларын жасау қажеттілігін түсінуге алып келді. Бұл ретте білім беру практикасының негізгі міндеттері табиғат пен қоғамның заңдарын оқыту ғана емес, сонымен бірге, әлемнің шығармашылық тұрғыдан қайта жасалуының гуманистік әдіснамасын меңгеруге көмек беру және «адам - табиғат - қоғам» жүйесіндегі қарым - қатынастарды үйлесімді ету болып отыр. Мұндай міндеттердің негізгі мақсаты адамның шығармашылық әлеуетін сақтау мен дамыту болып табылатын инновациялық білім беру ғана шеше алады.

«Парадигма» - латынның мысал деген сөзінен шыққан. Бұл білімнің концептуалды моделі ретінде пайдаланылады. Білім парадигмасының көп тараған түрлері аз емес. Оларға мыналар жатады:

1. Дәстүрлі-консервативтік (білім парадигмасы);
2. Феноменологиялық (гуманистік парадигмасы);
3. Рационалдық (тәртіптілік парадигмасы);

4. Технократтық;

5. Эзотерикалық.

Әрбір парадигма «не үшін тәрбиелеу керек, оқушыларды қандай мақсатқа дайындау керек, не үшін өмір сүреміз?» деген сұрақтарға жауап береді. Мәселен, дәстүрлі білімдік парадигмада білім берудің басты мақсаты: «Білім, білім, қандай жағдайда да тек білім!». Мұнда өркениет пен мәдениетті ұрпақтан-ұрпаққа жеткізу негізгі мақсат болып саналады.

- Феноменологиялық немесе гуманистік парадигмада жеке тұлғаның ішкі дүниесін дамыту, оны ерікті, рухани жеке адам ретінде тану және адамдармен тіл табысуында ерекшелену қабілеттерін жетілдіру қарастырылады. Білімнің гуманитарлық парадигмасының дінгеі - оқушы емес, дайын білімді меңгерудегі ақиқатты түсінуші адам. Мұнда оқушы мен мұғалім арасындағы қарым-қатынас: ынтымақтастық, өзара жауапкершілік, өз позициясын еркін таңдау жағдайында диалогтік ұстанымда өрбиді.

- Рационалдық парадигмаға оқушыға білімнің түрлі тәсілдерінің тиімді жақтарын, ортаға бейімделу, оның ойы, сезімі және іс-әрекеттерімен санасу, оларды меңгерту жатады. Мұндағы басты қағида: «мектеп – бұл фабрика, ал оқушы – оның шикізаты». Бұлай оқытудың негізгі әдістері – тренинг, тестік бақылау, жекелеп оқыту және мәтінді түзету. Ғылымды тәртіп тіліне аударған Америка педагогы Р.Мейджер «Мұның бәрі оқушыны да, мұғалімді де дамытады. Егер мұғалім бәрін өзі атқарса да, оқушы еншісіне үйлестіру мен бақылау қалады» дейді.

- Технократтық парадигманың негізгі мақсаты – нақты ғылыми білімдер. «Білім - күш» адамды бағалау, оның білімі, және мүмкіндіктерімен анықталады. Адамның қасиет - оның білімімен, тәртібі және тасымалдаушылық рөлімен ретінде танылады.

- Эзотерикалық парадигма – оқушының болмыстық табиғи күші. И.Колесниковтың пікірінше, адамның қоршаған әлеммен іс-әрекетінің жоғары деңгейі. Мұнда адамның ақиқатқа мәңгілік өзгермейтін қатынасы көрінуі тиіс. Бұл жерде оқушының дамуындағы мұғалімнің адамгершілік, психологиялық, физикалық функциялары ерекше ұғым болып табылады [3].

Сонымен қатар, білім беруді жетілдірудің жаңа парадигмаларын қалыптастыруда, шет тілі мұғалімінің кәсіби құзіреттілігін дамыту басты назарда. Себебі, келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде шет тілі мұғалімінің инновациялық іс-әрекетінің ғылыми педагогикалық негіздерін меңгеруі – маңызды. Бала жанының бағбаны, жас ұрпаққа білім мен тәрбие беретін мұғалім ары таза, әдепті, ой-өрісі кең, жан-жақты білімді, ұстамды, өз ойын шәкіртіне анық, дәл жеткізетін болуы тиіс. Шет тілі мұғалімінің құзіреттілігін дамыту - үнемі үздіксіз ізденісте болу, өз білімін жетілдіру, сабақ беру сапасын арттыра түсу арқылы көрініс табады. Білім берудегі жаңалық пен қоғамдағы жаңалық бір мақсатты көздейді, олар даму мен прогрестің қабілетін арттыруы қажет.

Шетел тілінен білім берудегі түпкі мақсат — екінші тілдік тұлғаны қалыптастыру, яғни, қос тілді, қос мәдениетті меңгерген білім алушыны даярлау деген тұжырымға саяды. Ал мақсаттың негізін білім, мағлұматтар, біліктер, қабілеттер және құзыреттер құрайды. Осы орайда білім беруде құзыреттілік әдісін басшылыққа алу көкейкесті мәселеге айналып отыр. Бұл мәселенің ойдағыдай шешімі шетел тілін оқыту мазмұнын анықтауда терминдер жүйесін нақтылау әрекетімен тығыз байланысты.

«Құзыреттілік» пен «құзырет» ұғымдары педагогикалық қызметкерлердің біліктілігі мен кәсіби шеберлігін бағалау барысында жиі қолданылғанымен, қазіргі уақытқа дейін аталмыш ұғымдардың толымды әрі нақты мағынасы берілмеген, сонымен қатар қос ұғымның өзара ара жігі де ажыратылмаған [4].

Шетел тілін оқыту барысында құзыреттілік әдісті іске асыруда қолданысқа ие болатын білім беру технологиялары төменгі сипатта болуы керек деген пікірге қосыламыз:

- жеке-бағдарлы оқыту технологиясы;
- модульдік технология;
- проблемалық оқыту технологиясы;
- кейс-стади (жағдаяттық талдау);
- жоба технологиясы — оқушыларды шығармашылық және зерттеу жұмысына тарту;

• ынтымақтастық негізде оқыту — сабақ үстінде психологиялық жайлы ахуалды қалыптастыру;

- сыни ойлау технологиясы және SWOT-талдау.

Мұғалімнің құзыреттілігін талдап бағалау кезінде әңгіме-сұхбаттың маңызы зор, себебі оның барысында мұғалімнің педагогикалық тәжірибесі, қызмет нәтижелеріне өзінің берер бағасы, кәсіби даму бағдары, әріптестер мен түлектердің мұғалімге деген сыни көзқарасы айқындалады. Аталмыш әңгіме-сұхбаттардың материалдарының негізінде мұғалімнің құзыреттілігі туралы белгілі бір ой-тұжырым жасауға болады.

Білім мен ақпарат үстемдік құрған қоғамда білім беру жүйесі инновациялық экономиканың негізгі бөлігі болып табылады. Қатаң талаптары қалыптасып келе жатқан инновациялық экономика қай салада болса да, бүгінгі маманның құзыреттілігін, яғни өз саласы бойынша ой-пікірінің қалыптасуын, кәсібилігін, өмірдің өзгермелі жағдайына бейімділігін, оған сай өз білімін пайдалану ғана емес, оны қажеттікке қарай толықтырып отыруды талап етеді.

Қоғамда әлеуметтік, мәдени үдеріспен қамтамасыз ететін жоғары құндылық – білім. Осы жоғары құндылық сапасын көтерудің басты шарты – педагогтардың кәсіби құзыреттілігін дамыту болып табылады. Олай болса, білімге негізделген қоғам құрылысының негізгі басымдықтарын есепке ала отырып, педагог мамандардан аса жоғары кәсіби құзыреттілік талап етіледі.

Құзыреттілік тәсіл идеясы – «қоғамға қандай, жеке тұлғаға қандай білім қажет және ол қоғамның қандай қажетін өтей алады» деген сұраққа жауап береді. Оқытушының құзыреттілігін қалыптастыру – бүгінгі білім беру саласының өзекті мәселелерінің бірі. Құзырлылық тәсіл, білім сапасын арттыруды дәстүрлі тәсіл мен білім мазмұнын ұлғайту арқылы шешудің арасындағы қарама-қайшылықтан туындаған дағдарыстан шығудың бір жолы деп қарастыруға болады. Бұл тәсіл білім берудің нәтижесіне басты орын береді. Оның сапасы алған білімнің көптігінен емес, сол білімді қолдана білумен маңызды [5].

Құзыреттілік жинақтаушы ұғым ретінде деңгейлік құрылымға ие. Аталмыш құрылым үш дейгейден тұрады. Төменгі базалық деңгейге зияткерлік іс-әрекеттер (талдау, синтездеу, жалпылау, жоспарлау, болжау) жатады, бұл деңгейдің қалыпты даму кезеңі құзыреттіліктің алғышарты болып табылады. Екінші деңгейге тұлға құзыреттілігінің сипатын анықтайтын жеке-бас қасиеттері кіреді. Атап айтқанда, мақсаттылық, жауапкершілік, дербестік, жинақылық, креативтілік және т.б. Құзыреттілік құрылымының үшінші деңгейіне құзыреттіліктің ішкі мазмұны, компоненттік құрамы жатады. **Оған келесі аспектілер енеді:**

1. Құзыреттілік мазмұнын білу (когнитивтік аспект).
2. Әр түрлі қалыпты және қалыпты емес жағдайларда өз құзыреттілігін көрсете білу білігі (мінез-құлықтық аспект).
3. Құзыреттіліктің мазмұнын, үдерісін және нәтижесін құндылықтар тұрғысынан сараптау (құндылықты-мағыналық аспект).
4. Құзыреттілік үдерісі мен нәтижесін эмоционалдық-еріктік реттеу (реттеу аспектісі).
5. Түрлі жағдаяттарда әлеуметтік және кәсіби міндеттерді шешу барысында құзыреттілік әлеуетін іске асыруға дайын болу (мотивациялық аспект) [2; 7].

Мұғалімнің құзыреттілігі — нақты уақыт шеңберінде және сәтті педагогикалық еңбек нәтижелерінен көрінетін тәжірибелік-бағдарланған білімдер, біліктер және стратегиялар. Басқа әріптестері «кәсіби олқылықтар» жібергенде немесе орын алған мәселені шешуден бас тартқан уақытта құзыреттілік әлеуеті мол мұғалім сүбелі нәтижеге ие болады. Мысалы, аса талапшыл ата-аналармен жұмыс жасағанда кикілжіңдерді еңсеру, жаңа стандарттар бойынша бағдарламалар әзірлеу, жаңа буын оқулықтарымен жұмыс жасауға көшу, жаңа білім беру технологияларын қолдану, ғылыми-әдістемелік экспериментке қатысу және тағы басқа ұстаздың кәсіби шеберлігі мен дарыны ұштасқан болмысына сай іс-әрекеттер.

Өз кәсіби қызметін сәтті жүзеге асыру үшін мұғалім негізгі, пәндік және арнайы құзыреттер тобын игеруі міндетті.

Қолдану аясы кең, әрі әмбебап болып келетін құзыреттер «негізгі құзыреттер» деп аталады. Негізгі құзыреттер маманның жан-жақты болуын қамтамасыз етеді. Еуропа кеңесі негізгі құзыреттердің бес тобын ажыратты:

- саяси және әлеуметтік құзыреттер, яғни тұлғаның өзіне жауапкершілік алу, басқа адамдармен бірлесе мәселені шешіп, оның жүзеге асырылуына қатысу, әр түрлі этномәдениеттер мен діндерге толеранттылықпен қарау, жеке мүддесін кәсіпорын мен қоғам қажеттіліктерімен үйлестіре білу қабілеттері;

- мәдениетаралық құзыреттер — түрлі ұлт, мәдениет, дін өкілдерінің өзара түсіністік, сыйластық, құрмет негізде қарым-қатынас жасауы;

- коммуникативтік құзырет дегеніміз — әр түрлі тілдерде ауызша және жазбаша қарым-қатынас жасау технологияларын меңгеру (оның ішінде компьютерлік бағдарламалау, Интернет желісі арқылы қарым-қатынас жасау);

- әлеуметтік-ақпараттық құзырет — ақпараттық технологияларды меңгеру, БАҚ-тағы ақпаратқа сыни көзқараспен қарау;

- жеке-бас құзыреті — өзінің білім беру деңгейін тұрақты арттыруға дайын болу, жеке-бас әлеуетін толыққанды іске асыру қажеттілігінің болуы, өз бетімен білім мен біліктерді игеру, өзін-өзі дамыту қабілеттері.

Негізгі құзыреттер кез келген мұғалімнің қызметін сипаттайды. Яғни барлық мұғалімдер оқушыларға білім беріп, педагогикалық мақсаттарға қол жеткізіп, оқу нәтижелерін бақылауға міндетті. Қажетті ақпаратты іздестіру, өзінің теориялық және практикалық білімдерін дамытып, көрсете білу, әр оқушының танымгерлік мүмкіндіктерін ашу, көрнекі графикалық құралдар мен компьютерлік технологияларды қолдану да маңызды. Негізгі құзыреттерге көрсету, түсіндіру, машықтану, зерттеу, бағалау сияқты жалпы дидактикалық әдістерді сәтті қолдану жатады. Оқушылар және олардың ата-аналарымен бірлесе жұмыс жасай отыра, олардың жағдайын түсіне отырып, қарым-қатынас барысында көшбасшы бола білу де мұғалімнің кәсіби қызметінің сапалы көрсеткіші.

Шетел тілі мұғалімдерінің пәндік құзыреттерінің негізгі құзыреттерден айырмашылықтары бар. Аталмыш құзыреттің аясында жаңа буын оқулықтарын құрастыру, оқу-әдістемелік құралдарын сауатты түрде енгізу, жаңа оқу-әдістемелік кешендерді объективті бағалап, уақытында оларға көшу, жетіспейтін әдістемелік материалдарды әзірлеп, оқушылардың жобалық жұмысын ұйымдастыру талап етіледі. Мұғалім оқу үдерісін білім беру тұрғысынан қарастырып, «лингвистикалық педагогика» саласының сарапшысы болуы маңызды. Бұл үшін оқушылардың тілдік қабілеттерін, когнитивтік стильдерін ескере отырып, оқу материалын меңгеруде орын алған қиыншылықтардың себептерін, оқушының өз бетімен жұмыс істей білу қабілетінің деңгейін, тұлғаның даму ерекшелігін анықтай білуі қажет.

Арнайы құзыреттердің санатына АКТ құзыреті де жатады. АКТ құзыреті деп шетел тілін оқыту және оқытылатын тіл мәдениетімен таныстыру мақсатында Интернет-ресурстарын және ақпараттық- коммуникативтік технологияларды қолдана білу қабілетін айтамыз. Бұл құзыреттің құрылымына келер болсақ, ол бес түрлі өзара байланысты компоненттерден тұрады:

1. Құндылықты-мотивациялық компонент шетел тілі мұғалімінің білім беру барысында АКТ меңгеру мен қолдануға деген құндылықты бағдары мен мотивациясының болуын анықтайды.

2. Когнитивтік компонент шетел тілі мұғалімінің бойында шетел тілін оқыту үдерісіне АКТ енгізуге қажетті білімнің (теориялық және практикалық) болуын айқындайды.

3. Операциялық компонент шетел тілін оқыту барысында АКТ-ны тәжірибе жүзінде қолдану қабілетінің даму деңгейін көрсетеді.

4. Коммуникативтік компоненттің құрамына мұғалімнің шетел тілін оқыту барысында АКТ-ны қолдану қажеттілігі туралы пікірін айқын әрі дәйекті білдіріп, әріптестерін және басқа да адамдарды сендіре білу қабілеті енеді.

5. Рефлексивтік компонент мұғалімге АКТ қолдану арқылы шетел тілін оқытуды ұйымдастыру нәтижелерін бағалауға, өз кәсіби қызметін талдауға мүмкіндік береді.

Маманның кәсіби құзыреттілігі – күрделі де көпқырлы категория. Бұл – философияда, психологияда, педагогикада, әлеуметтануда, кәсіби білім берудің теориясы мен әдістемесінде, акмеологияда, андрагогикада, еңбек психологиясында т.б. гуманитарлық ғылымдарда әр қырынан қарастырылып зерттелуде. Біздің зерттеу жұмысымыз жаһандану жағдайында еңбек ететін болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттіліктері болғандықтан, әрі қарай осы мәселеге тереңірек тоқталамыз.

Қай саланың маманы болмасын адам кәсібилігінің қажетті құрамдас бөлігі кәсіби құзыреттілік болып табылады. Кәсіби құзыреттіліктің заманауи бағыттары және түсіндірмелері тіптен әртүрлі. Қазіргі кезде шетел әдебиеттерінде бар кәсіби құзыреттілік анықтамалары, яғни ана тілімізге «терең білім», «тапсырманы барабар, сәйкесінше орындау күйі», «қызметті сапалы орындау қабілеттері» деп аударылып қолданылуда. Алайда олар да басқа да қолданыстағы түсініктер бұл ұғымның мазмұнын толық нақты түсіндіре алып

отырған жоқ дейміз.

Кәсіби құзыреттілік маманның дайындық сапасының сипаттамасы, еңбек қызметінің тиімділік әлеуеті ретінде қарастырылады. Педагогикада бұл категория «жалпы мәдени құзыреттіліктен» туындаған өнімді компонент ретінде немесе «маманның білімділік деңгейі» ретінде қарастырылады [6]. Егер кәсіби шеберлік деңгейлер жүйесінде құзыреттілік орнын анықтайтын болсақ, онда ол орындаушылық пен кемелдену арасында орналасқан.

Кәсіби құзыреттілік маманның кәсіби білімдері, білік-дағдыларының, қарым-қатынас қабілеттерінің жиынтығы болғандықтан, болашақ шет тілі мұғалімдерінің жаһандану жағдайында кәсіби құзыреттіліктерін көпбағытты құрылым ретінде қарастыруды жөн деп есептедік.

Жаңа дәуірдегі шет тілі мұғалімнің қазіргі уақытта әмбебап маман болуының жоғары орынға қойылып жатуы-мұның басты себебі деуге болады. Осыған орай оның бойында:

1) *өзі оқытатын пәніне қатысты ғаламдық мәселелерге бағыттап алуға негіз болатын білімдері;*

2) *оқушыларын көпмәдениетті ортада өмір сүруге дайындау біліктері;*

3) *оқушыларды әлемдік ақпараттарды, әртүрлі көзқарастарды талдауға үйрететін педагогикалық біліктері;*

4) *жастардың бойында өзінің, отбасының, айналасының, жалпы қоғамның алдындағы жауапкершілікті қалыптастыруға қабілеттілігі қалыптасқан болуы керек деп санаймыз.*

Білім беру реформасын жүзеге асырудағы негізгі тұлға педагог болып табылады. Мемлекеттің педагог мамандарға бағдарланған әлеуметтік тапсырысы ең алдымен, жоғары оқу орнын, балабақша, мектеп таңдау жағдайында өз бетімен жауапты шешім қабылдай алатын, ынтымақтастыққа икемді, ел тағдырына жанашырлықпен қарайтын жоғары құзіретті мамандарды қалыптастыруды көздейді. Кәсіби құзіреттілікті қалыптастырудың негізгі бағыттары білім беру мазмұнын жаңартудың және қазақстандық білім беру жүйесін өзгертудің негізгі бөлігі болып табылады. Алайда білім берудің сапасы мен тиімділігін арттыруды жүзеге асыруда қазіргі педагог мамандардың қолынан келер мүмкіндіктерінің арасындағы қарама-қайшылықтың сақталып отырғанын атап айту керек. Осы қайшылықтарды жоюда білім беру саясатындағы басым бағыттардың бірі – білім беру үдерісін құзіретті тәсілге бағдарлай отырып, оны жүзеге асырудың жолдарын қамтамасыз ететін төмендегідей маңызды міндеттерді шешу қажет:

- педагогтарды білім берудің жаңа технологияларын меңгеруден, кәсіби рөлдерді (кеңесші, топтық талдауды ұйымдастырушы, фасилитатор, тьютор) сәйкесінше игеруден тұратын құзіретті тәсілдері аясындағы жұмыстарға даярлау;

- педагогтарды баланың және өзінің денсаулығын сақтау технологиясымен қамтамасыз ету;

- білім беру үдерісін барынша дараландыру жағдайындағы іс-әрекетке даярлығын қалыптастыру [7].

Болашақ мамандардың негізгі құзіреттіліктерінің қалыптасу деңгейін бағалау белгіленген міндеттерді іске асыра алуымен тікелей байланысты. Педагогтардың кәсіби құзіреттілігін қалыптастыру жаңа білім беру стандартының төмендегідей талаптарына сәйкес болуы шарт:

жаңа білім беру стандартының мазмұны мен әдіснамасын қабылдауға;

білім беру үдерісін бағдарламалық және әдістемелік тұрғыдан өзгертуге;

- педагог қызметінің мақсаттары мен тәсілдерінің өзгеруіне;

- білім берудің дәстүрлі және тың нәтижелерін бағалауға мүмкіндік беретін бағалау әрекетінің жаңа тәсілдерін қолдануға даярлануы керек. Мұнда білім беру жүйесін ақпараттандыру мәселесіне көңіл бөлу де болашақ мамандардың кәсіби құзіреттілігін қалыптастыруға ықпал етеді. Ақпараттық-коммуникативтік технологияның білім беру үдерісінің ресурсына айналуы болашақ мамандардың өзіндік жұмысқа арналған тапсырмалар жүйесін пайдалануына және түрлі педагогикалық жағдаяттар арқылы ақпараттық-коммуникативтік технологияның (АКТ) мүмкіндіктерін қолдануға бағдарлау қабілетіне тікелей байланысты. Ол АКТ озық қолданыс деңгейінде игеруін және ақпараттық ортада болашақ мамандардың өзіндік жұмысын ұйымдастыру әдістері мен дидактикалық тәсілдерін меңгеруі маңызды [8].

Кәсіби педагогикалық білім беру жүйесін жетілдіруде: жоғары және орта кәсіби педагогикалық білім беру жүйесіндегі жаңарту бағыттарының ортасынан ең алдымен, педагогикалық мамандар даярлаудағы ресурстарға қойылатын талаптарды бөліп алуға болады:

- күзiреттiлiк-бағдарлы бiлiм беруге көшу негiзгi кәсiби күзiреттiлiктердi қалыптастыру;
- тар мамандандырудан түлектiң кәсiби белсендiлiгiнiң базасын құратын кең профилдi даярлыққа өту;
- кәсiби бiлiм беру мен еңбек нарығы арасындағы байланысты күшейту.

Бiлiм беру жүйесiн жаңарту жағдайында кәсiби қызметтiң жаңа тәсiлдерiн, педагогикалық үдерiске қатысушылар арасындағы жаңа қатынас құрылымын игерген маман даярлануы қажет. Кәсiби күзiреттердiң бiлiм берудi ақпараттандыруға байланысты талаптарға сәйкестiгi – педагогикалық оқу орындарының түлектерi соңғы уақыттарда бастапқы қолдану дағдыларын игергенiн көрсетiп жүр. Бiлiктiлiктi арттыру жүйесi мен түрлi серiктестiктер жобалары жалпы алғанда қызметкерлердiң компьютерлiк сауаттылығын қамтамасыз ету мiндеттерiн орындауға көңiл бөлгендiгiмен, болашақ мамандар ақпараттық ортадағы өзiндiк жұмысты ұйымдастыруға жеткiлiктi дәрежеде дайын болуы керек [9].

Жоғарыда айтылған пiкiрлердi сараптай отырып, «күзiрет» «кәсiби күзiреттiлiк» жөнiнде келесi тұжырымдарға келуге болады: кәсiби күзiреттiлiк дегенiмiз ең алдымен болашақ маманның функционалдық сауаттылығы мен кез-келген мәселенi дұрыс шеше бiлу қасиетi. Болашақ маман қоғам талабына сай өзiн-өзi үздiксiз жетiлдiрiп отыратын, кәсiби бiлiмдi, жаңа технологияларды меңгерген, ортамен қарым-қатынасқа тез бейiмделе алатын, ұйымдастырушылық қабiлетi жоғары, тәжiрибесi мол, т.б. қасиеттердi жинақтағанда ғана кәсiби күзiреттi маман бола алады. Болашақ мамандардың кәсiби күзiреттiлiгi кәсiби және жеке сапалардан құралады. Кәсiби күзiреттi маман деп өзiнiң педагогикалық әрекетiн жоғары дәрежеде жүргiзе алатын, қарым-қатынасқа әрдайым дайын, педагогикалық үдерiсте үнемі оң нәтижелерге қол жеткiзiп отыратын маманды атауға болады. Ойымызды қорытындалай келе, шет тiлi мұғалiмдерiнiң кәсiби күзiреттiлiгiн қалыптатсырудың барлық құрылымдық-құрамдас бөлiктерi болашақ мамандардың бiлiм беру ұйымдарындағы қызметiне, атап айтқанда, нақты педагогикалық жағдайларды шеше алу шеберлiгiне бағытталған. Шет тiлi мұғалiмдерiнiң кәсiби даярлығы, яғни оның бiлiм беру қызметi барысында иеленген бiлiмi, тәжiрибесi, жеке және әлеуметтiк қасиеттерi мен құндылықтарын жұмылдыру қабiлетi оның кәсiби күзiреттiлiгiн қалыптастырып, бiлiктiлiгiн арттаруды құрайды және оны өз тәжiрибесiнде тиiмдi пайдалана алуымен өлшенедi [10].

Ал, бiлiм беру парадигмаларының таңдалуында қоғамның тапсырысы ретiндегi жеке тұлға мен кәсiби дайындыққа қойылатын талаптар маңызды рөл ойнайды. Бiлiм беру парадигмаларын таңдауда оның түрлерi жалаң таза күйiнде қолданылмайды. Онда негiзгi идея басты болуы мүмкiн, дегенмен барлық бiлiм беру үлгiлерiнiң элементтерi қоса тұтастықта қарастырылады. Қорыта айтқанда, мұғалiмнiң күзiреттiлiгi қызметiнiң барысында айқындалып, оның әр түрлi қызметтiк орталарда игерiлген күзiреттердi iске асыра бiлу қабiлетiн көрсетедi. Шетел тiлi мұғалiмiнiң күзiреттiлiгi — кәсiби шеберлiктiң шыңына жету кепiлi, демек, күзiрет пен күзiреттiлiк ұғымдары оқу-тәрбие үдерiсiнде негiзгi акмеологиялық категориялар болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер

- 1 Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы. Астана, 14 желтоқсан, 2018.
- 2 Абдықадырова Ж. Компетенттік әдіс қазіргі шеттілдік білім берудегі педагогикалық теория ретінде // Қазақстан мектептеріндегі шетел тілдері. 2014.
- 3 Құрманалина Ш.Х., Мұқанова Б.Ж. Педагогика. А., 2017.
- 4 Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. М., 2002.
- 5 Митина Л.М. Психология профессионального развития учителя. М., 1998.
- 6 A.Krupchenko, K.Inozemtzeva, E.Prilipko. Professional Development of a Foreign-Language Tertiary Teacher: Competence-Based Approach// Mediterranean Journal of Social

Sciences https://www.researchgate.net/publication/290995408_Professional_Development_of_a_Foreign-Language_Tertiary_Teacher_Compentence-Based_Approach

7 Коменский Я.А. Великая дидактика // Избранные педагогические сочинения. Т 1. М., 1982. – 356 с.

8 Тутушкина М.К. Практическая психология для преподавателей. М.: Информационно-издательский дом «Филинь», 1997. – 382 с.

9 Валицкая А.П. Философские основания современной парадигмы образования // Педагогика. – 2001– №3. – С. 15-19.

10 Омарова Л.Т. Кредиттік оқыту жүйесінде студенттердің кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастырудың педагогикалық шарттары. Караганды. 2008.

НОВЫЕ ПАРАДИГМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ: НА ОСНОВЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

К.Т. Кунесбаева

магистрант 1 курса специальности «6М011900- Иностранный язык: два иностранных языка»
Казахский государственный женский педагогический университет,
email: sabakunya@mail.ru

В статье рассмотрены цели и основные стратегические ориентиры современного высшего образования - формирование грамотного профессионала, духовно богатой творческой личности развитого конкурентоспособного государства. Представлены новые парадигмы в образовании, необходимость формирования профессиональной компетентности учителя иностранного языка, замены содержательной компетенции, ориентированной на знания, на содержание образования, то есть ориентированного на результат. Основным принципом является подготовка учителей иностранного языка для улучшения результатов обучения через внешние компоненты рассматриваемой системы образования. Проблема преподавания иностранных языков в образовательных учреждениях считается главной задачей сегодняшнего дня. В целом, компетентный специалист по иностранному языку критически оценивает свои действия, повышает профессиональную компетентность и строит хорошие отношения со студентами.

Ключевые слова: компетентность, парадигма, функциональная грамотность, развитие личности, ориентированное на результат действие, концептуальная идея

NEW PARADIGMS OF EDUCATION IMPROVEMENT: BASED ON FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS

К.Т. Kunesbayeva

Master student of 1st course “6M011900- Foreign language: two foreign languages”
Kazakh State Women's Teacher Training University,
email: sabakunya@mail.ru

This article discusses the goals and main strategic guidelines of modern higher education in the education system in order to form a competent, professionally-comprehensive, spiritually rich creative personality of a developed competitive state. New paradigms in education are presented, the need to form the professional competence of a foreign language teacher, the replacement of substantive competence, focused on knowledge, by the content of education, i.e. result oriented. The basic principle is the training of foreign language teachers to improve learning outcomes through the external components of the educational system under consideration. At the same time, the problem of teaching foreign languages in educational institutions is considered to be the main task of today. In general, a competent foreign language expert critically assesses his actions, enhances professional competence and builds good relations with students.

Key words: competence, paradigm, functional literacy, personal development, action-oriented action, conceptual idea

Редакцияға 03.12.2018 қабылданды.